

II
1295
L

ACADEMIA ROMÂNĂ
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE
SERIA III TOMUL XII MEM. 2

UN PACT DE FAMILIE ȘI O
NUNTĂ DOMNEASCĂ ÎN 1587

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

Sedința dela 27 Februarie 1931

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ
6152

În al treilea volum din prețioasa sa colecție *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării-Românești*, d-l Andrei Veress publică o invitație a lui Petru-Vodă Șchiopul pentru o nuntă în Moldova, care în traducere, după textul unguresc, are acest cuprins:

« Illustrissime, spectabilis ac magnifice domine, amice nobis semper observande, salutem ac felicium quorumque prosperum successum.

« Vei fi aflat poate Măria Ta ce dușmănie a fost cândva între oamenii fratelui nostru mai mic, Mihnea-Vodă, și între oamenii văduvei lui Mircea-Vodă, la Poartă. Acuma însă cu voia amândurora s'au împăcat și au pus între ei legătură tare cu blăstăm ca să nu mai fie între dâșii, până la moarte, nicio dușmănie, ci să fie tot uniți între dâșii. Și pentru întărirea mai mare a păcii acesteia văduva lui Mircea-Vodă, cu ai noștri cari sunt la Poartă, cu știrea Puternicului Împărat și cu voia Pașilor, a dat fratelui nostru mai mic/pe nepoata văduvei lui Mircea-Vodă, pe fata lui Ivan Logofătul. Au schimbat și inelele în fața Patriarhului nostru cu jurământ și supt blăstăm ca acela ce ar călca această învoială între cele două părți ori ar schimbă-o să fie afurisit după lege. Sorocul acestei căsătorii a fost rânduit așa ca să fie acuma chiar, de Lăsatul Secului; ci, fiind vreme de grea iarnă, nu s'a putut face. Dar fratele nostru mai mic Vlad-Vodă a sosit la noi în ziua de douăsprezece Fevruar și este acum aici. Pentru aceea și Puternicul Împărat a trimis din casa lui un om de încredere pe lângă dâșul, spre a întări încă mai mult această căsătorie, și acesta așteaptă ziua cununiei, precum vei înțelege Măria Ta mai cu de-amănuntul dela ceaușul Mustafă Lungul¹⁾. Și nouă ni pare foarte bine că Puternicul Împărat a hotărât așa. Știm și că nici Măria Ta n'ai nimic împotriva. De aceia am trimes pe credinciosul nostru aducător al acestei cărți, Ureche Clucerul, cu omul văduvei lui Mircea-Vodă, la Ivan Logofătul, pentru acest scop. Te rugăm pe Măria Ta, ca pe un prieten și vecin bun, să îngădui Măria Ta oamenilor noștri a merge și a se

1) Pentru el v. și Hurmuzaki, XI, p. 698, nota 1.

întoarce slobod. Și cu dragoste să crezi Măria Ta tot ce-ți vor spune cuvântând către Măria Ta.

« Eandem Illustrissimam Spectabilem, Magnificam Dominationem Vestram felicissime valere cupimus.

« Ex Curia nostra iassiensis, 17 die februarii, anno 1587.

Illustrissimae Dominationis Vestrae
sincerus amicus et vicinus,

Petrus, Dei gratia Vaivoda regni Moldaviae ¹⁾. »

Răspunsul pe care-l trimese tânărul principe ardelean Sigismund Báthory e acesta, — o simplă parafrasare:

« Am primit scrisoarea Măriei Tale, în care scrii Măria Ta că dușmănia ce a fost la Poartă între fratele mai mic al Măriei Tale, Măria Sa Mihnea-Vodă, și între oamenii văduvei lui Mircea-Vodă s'a împăcat cu voia amândurora, pentru a cărei împăcări întărire s'a dat cu legământ și supt blăstăm nepoata văduvei lui Mircea-Vodă, fata lui Ivan Logofătul, fratelui mai mic al Măriei Tale, lui Vlad-Vodă. Măria Ta dorești dela noi să fim și noi de ajutor și cu bunăvoință la acest lucru față de fratele Măriei Tale. Cum Măria Ta ni-ai încredințat aceasta, noi ne-am ostenit bucuos întru aceasta și am și înduplecat pe Ivan Logofătul, care și el dorește numai ca și după aceasta toate să ajungă la bun sfârșit. Și, de vreme ce lucrul l-ai pornit Măria Ta, și noi credem că e vrednic de a fi dus până la sfârșit cu bine. Despre aceasta-ți vom da știre pe urmă Măriei Tale prin omul nostru de încredere, arătându-ți cum trebuie să fie. Și, iarăși, credem că Măria Ta, ținând samă de roștul lucrului, cât și de vrednica dorință întru aceasta a Logofătului, va stăruî ca toate cu bine să se sfârșească. Și în altele ca și în aceasta gata suntem față de Măria Ta cu bunăvoință și cu toată buna vecinătate. Dumnezeu să te ție pe Măria Ta ²⁾. »

Intre cele două neamuri, al lui Petru Șchiopul, deci al fratelui, Alexandru, și al fiului acestuia, Mihnea, Domnul muntean de atunci, al fratelui Miloș, mort la Constantinopol, și al fiului, acest Vlad, și între al lui Mircea Ciobanul, soțul Chiajnei, al « Mircioaii », eră o veche rivalitate, plină de ură și hrănită de intrigi, pentru Scaunul pe care Mircea îl moștenise dela tatăl său Radu, iar Petru dela tatăl Mircea, fiul lui Mihnea. În 1580 încă Mircioaia voise să strecoare pe Vlad contra lui Mihnea ³⁾. Știm și cine va fi pus la cale înțelegerea: Banul cel mare, Iani Cantacuzino, care îngrijiă la Constantinopol de afacerile ambelor țări ⁴⁾.

¹⁾ Pp. 96—97, No. 49.

²⁾ Pp. 98—99, No. 50.

³⁾ Vezi Iorga, în *An. Ac. Rom.*, ser. II, XVIII, p. 79, în notă: « Adesso a Constantinopoli per il principe stà Ban-Grande, homo savio e amico di principe, qual in sua absentia l'ha aiutato molto a tornar nel stato, si con sua prudentia, come anco con danari, ch'è richissimo ».

⁴⁾ Hurmuzaki, XI, p. XLV; p. 101, No. CLXII; p. 643, nota 1; pp. 646—647, No. LXXXIII.

Eră vorba, acum în 1587, ca, față de alți concurenți la Domnie, ca Petru Cercel sau Iancu Sasul, cari izbutiseră odată să tragă pe Turci de partea lor, să se încheie o veșnică legătură între urmașii cei mai siguri ai vechii dinastii.

Ea trebuia pecetluită printr'o nuntă: aceea a lui Vlad, a cărui soră, Irina, fusese soția, moartă în 1577, a lui Albu Golescu — frumosul ei mormânt se păstrează la Vieroș¹⁾ —, cu nepoata Chiajnei.

Cronica moldovenească, tradusă de Ureche, vorbește de «fata Mircii-Vodă». Scrisoarea, — pe care o publicam în 1896, în *Analele Academiei Române*, seria II, XVIII, p. 78, în notă —, a lui Pascal de' Marini Poli către sora mamei lui Mihnea, Mărioara Adorno Vallarga, rectifică: «fiola de fiola de Mirzonia». Știm acumă care era tatăl, Ivan Logofătul.

Acesta fusese pe vremuri un credincios al familiei lui Mircea Ciobanul, care-l trimetea în Ardeal la 1559. În scurta lui Domnie, Petru, fiul acestuia, plâpândul tânăr care eră să moară la Alep — i s'a găsit de curând piatra mormântală²⁾ — dăruia, în 1563, lui Ivan Marele Postelnic o parte din moșia Trestenic, în 1565 aceluiași, devenit Logofăt, moșia Boruleștii, atunci și în anii următori Țigani³⁾. Supt Alexandru-Vodă, Domn vrăjmaș Mirceștilor, el trece în Ardeal, unde rămâne crescându-și fiii.

Dintr'un document încă inedit cunoaștem numele de familie al acestui boier cu numele slav: Norocea. Pare să fi fost din părțile argeșene. Știm și care i-au fost odraslele. Dintre fete, Velica a luat în Ardeal pe un Italian, Fabio Genga de Hățegel, cu care a avut o fiică, Ecaterina, și a ajuns iubita lui Mihai Viteazul; sora ei, cu care împreună Velica face o danie din Bălgrad chiar, pe vremea stăpânirii acelu om strașnic care avuse vreme să se îndrăgească de dânsa⁴⁾, a fost soția lui Petru Rácz din Gâlgău și Tiuș, apoi a lui Ioan Balintitt. Cum se zice că Mihnea a luat în 1587 pe sora soției lui Cristofor

1) Iorga, *Inscripții din bisericile României*, I, p. 144, No. 294.

2) *Revista Istorică*, X, p. 180.

3) *Istoriile Domnilor Țării Românești*, de Constantin Căpitanul Filipescu, ed. Iorga, p. 63, nota 3.

4) V. Iorga, *Femeile în trecutul românesc*, ed. 1912, pp. 56—59.

Dzierzek, am presupus că e vorba de Vlad ¹⁾; deci și acesta va fi fost ginere al Logofătului, căci Mihnea se căsătorise încă din 1582.

Printr'un studiu, în aceleași «Memorii» ale Academiei, pe 1907, al lui Ioan Pușcariu știm și numele soției lui Ivan, al domniței: Stana. Ea stăteă cu soțul la moșia ei, Cetea, sau la Orăștie.

Eră și un fiu, Petru Logofătul, un fiu vitreg, căruia «Socotelile Brașovului» îi dau numele, Stanciu Logofătul. Scrisorile publicate, în chiar volumul arătat mai sus, de d-l Veress, prezintă ca fugar în Ardeal împreună cu Petru Cercel pe un Logofăt Stanciu, care e adus înapoi, cu sila, de Filip Logofătul, după ordinul lui Mihnea și cu voia principelui ardelean. Cronica țării înseamnă tăierea fără zăbavă a lui Stanciu Logofătul de către acest Domn ²⁾. Dar socotelile brașovene spun că nuntașul plecat de acolo în 1587 eră «der junge Ztanchul Lugofot» ³⁾.

Imprejurările nunții se pot reconstitui perfect din Ureche, din scrisoarea lui Pascal de' Marini Poli și mai ales din amănunțitele Socoteli ale Brașovului.

Încă dela 22 Ianuar trei slugi ale lui Mihnea-Vodă merg la «Logofăt» spre Sas-Sebeș. Poate pentru acelaș scop face drum la Sigismund Báthory, cu daruri dela Domnul său, fiul lui Chisar Vornicul.

Cu scrisoarea lui Petru Șchiopul sosesc la 25 Februar doi boieri, între cari Păharnicul, de fapt acel Clucer care nu e altul decât Nistor Ureche, pe când, probabil pentru nuntă, boierii munteni cumpără la Brașov două sute de vîguri de postav caragiu.

Apoi iată la 13 Mart ceaușul Mustafă din scrisoarea lui Petru-Vodă, împreună cu Petru Rác, însuș ginerele lui Ivan Logofătul, cu un Prebeck Gergély și «mulți boieri moldoveni». În toată luna April se poartă boierii: șapte din Moldova la

¹⁾ Hurmuzaki, XI, p. 698, nota 1.

²⁾ Ludescu, în *Magazinul Istoric*, IV, p. 276; Constantin Căpitanul, ed. citată, p. 79.

³⁾ Socotelile Brașovului, în Hurmuzaki, XI, pp. 833—835.

prinț; din Muntenia un Postelnic « Oblicz », un alt Postelnic, apoi Prebeck, Drăghici.

După acest pețit, rosturile nunții nu țin mai puțin de două luni. La 1-iu Maiu doi oameni ai Brașovului merg să întâmpine pe « nuntașii (Hochzeitt-Leutt) din Moldova ». Totodată « vine Comisul și Vornicul cu suită mare după mireasă », urmat de un Postelnic al lui Mihnea, la 10 ale lunii. La 16 apare la Brașov « Logofătul, cu fata și mulți boieri, mergând spre Moldova »: e ținut de cetățeni cu de toate cele. Merg spre satul Prejmer, în cocie brașoveană cu șase cai, păziți de șase trabanți. Cei doi trimeși brașoveni sunt acum acasă, la 29.

Încă dela 20 « cei trei prinți », adică Petru, Mihnea și Vlad, erau în Moldova, și li se trimete de Brașoveni un prezent, printr'un Halmágy. La 26 solii de curte ai lui Sigismund erau în oraș: Cancelarul însuș, Josika, și acel Gașpar Kornis care va trădă în 1599 pe cardinalul Andrei Báthory și va deveni « ghegeneralușul » lui Mihai Viteazul. Ei iau drumul Trotușului, și un Român din Șchei li servește de tălmaciu. Trăsura lor e a Brașoveanului Eisgrön Luchs. Ii însoțesc doi trimeși ai Brașovului însuși, Hans Weiss și Andreas Schwartz. Cancelarul și Kornis vor trece în Moldova.

În Iunie, Petru Rácz călătorește la Codlea, iar un omonim Mihai Rácz duce la Munteni vinurile scumpe, din partea prințului, acolo, în Moldova. Urmează, ca reprezentanți ai lui Sigismund, Ladislau Thoroczky și Mihail Horváth. Li se adaugă îndată și Halmágy. Și văduva lui Ivașcu Goleșcu, mort în Moldova, veche prietenă a neamului lui Alexandru-Vodă, aleargă, din lung exil, la petrecere.

Insemnarea cronicii moldovenești, păstrată de Ureche, e aceasta: « Intr'acestaș an, 7095, Iunie 20, Petru-Vodă au făcut nuntă nepotului său, lui Vlad-Vodă, feciorul lui Miloș-Vodă, de au luat pe fata Mircii-Vodă, și au chemat la nuntă pe Mihnea-Vodă, Domnul muntenesc. Nuntă domnească au făcut, cu multă cheltuială și jocuri, și mulți megieși de prin prejur au venit de i-au înfrumusețat masa, cu multe veselii și jocuri în târg, în Tecuciu ».

În scrisoarea lui Pascal de' Marini Poli se arată că a venit

și Doamna Ecaterina, mama lui Mihnea-Vodă, « cu toți boierii și Curtea, poate și până la trei mii de oameni » ¹⁾).

Soarta lui Vlad se cunoaște. Petru Șchiopul făcuse din el un fiu adoptiv, pe care-l înseamnă alături de bastardul Ștefan în acest an 1587 ²⁾). Amenințat de Cazaci, el se gândia a se face călugăr la mazilie, spune internunțul Pezzen, lăsând locul lui Vlad ³⁾). Când Petru Cercel căpătă, în 1589, destituirea lui Mihnea, Vlad, care *atunci* ar fi avut abia douăzeci de ani, căpătă, la 20 Iulie, pentru 100.000 de scuzi principatul muntean. Il impusese, înainte ca vărul său Mihnea să fi sosit din exilul lui la Rodos, omul lui Petru Șchiopul, Bartolomeiu Bruti, care se bucură de favoarea Vizirului Sinan. Lui Petru-i eră mai drag acest « fiu », trimes de mult timp la Constantinopol ca ostatec, decât nepotul. Dar peste câteva zile numai, la 6 August, Vlad muriă — se crede: de otravă ⁴⁾ —, deși Mihnea spune numai că « l-a luat Prea Sfântul Dumnezeu din această lume » ⁵⁾). În țară se și aștepta sosirea lui ⁶⁾).

N'ar fi cu putință ca văduva lui să fi luat pe Genga.

Dar această nouă informație deschide și o problemă literară: aceia a caracterului personal din opera lui Ureche.

Se știe că pentru epoca nunții lui Vlad el e singurul izvor și că pentru partea anterioară Letopisețul lui Azarie are mai mult o notă encomiastică, de laudă a Domnilor, până la bunul Petru-Vodă cel Șchiop.

Azarie cronicarul n'avea până acum o biografie. Semnalez că în Socotelile Brașovului (Hurmuzaki, XI, p. 832) sunt pomeniți, la 21 Noemvrie 1586, ca soli ai lui Petru Șchiopul,

¹⁾ Loc. cit.: « Quanto ditte che aveviti inteso che una neza, ch'è fiola de fiola de Mirzonia, voleva farsi noze per zerman di principe, che à nome Vlad Vaivoda, l'è stà vero, e le noze son fatte in Bogodania, e principe l'è stato, e domnia, e tuti signori, e la cortte, forssi tre milia persone andato con principe ».

²⁾ Hurmuzaki, XI, p. 901. Un lanț al lui în tezaurul lui Petru, *ibid.*, p. 395.

³⁾ Veress, *l. c.*, p. 113, No. 64.

⁴⁾ *An. Ac. Rom.*, ser. II, XVIII, p. 88; Hurmuzaki, XI, pp. 724—25, No. CXCII; p. 727, No. CXCIV; p. 728; Veress, *l. c.*, pp. 187—88, No. 122.

⁵⁾ Veress, *l. c.*

⁶⁾ Hurmuzaki, XI, p. 839. Bine înțeles că Vlad, al cărui fiu eră la 1591 Vlasiu Havasély (Veress, *o. c.*, No. 157), e altul.

« fratele căpitanului » (sau Hatmanului, « Hauptman ») și Azarie (« der Asaria »). În aceleași socoteli el mai apare odată: e un boier.

Azarie și Ureche s'au putut întâlni deci pe drumurile Ardealului.

Felul cum vorbește Ureche de nunta din Tecuciu trebuie pus în legătură cu solia lui de pețitor la Ivan Logofătul. Se vede mulțămirea lui pentru strălucirea petrecerii pe care însuș oarecum o pregătise.

Dar această notă contemporană, de om amestecat însuși în viața țării, nu se mai întâlnește cu câteva pagini în urmă. Unele date precise în prima Domnie a lui Petru-Vodă, apoi Domnia lui Iancu Sasul trecută foarte răpede, fără nicio precizie. Explicația e în absența scriitorului, care pribegise probabil împreună cu Domnul de care se vede a fi fost strâns legat. Acelaș va fi cazul pentru stăpânirea lui Aron-Vodă, pe care, iarăși, el nu l-a servit: scurta lui apariție în momentul maziliei asprului Voevod e întreruptă prin fuga la vestea că stăpânul temut și-a recăpătat Scaunul. Înainte de Petru Șchiopol totul e povestire pur literară și împrumut din cronicile polone.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

VERIFIOAT
1987

100